

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІЧНА ДОПОМОГА ЯК СТИМУЛ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕКОНОМІКИ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД

Повномасштабна військова агресія російської федерації спричинила широкі руйнування цивільної та стратегічної інфраструктури. Близько сотні тисяч зруйнованих будинків, у яких проживали громадяни, були знищені в результаті ведення військових дій на території України. Пошкоджень або знищення зазнали також логістичні центри, великі промислові об'єкти, об'єкти енергетичної інфраструктури, нафтобази, заводи і фабрики.

В умовах підвищеного ризику багато промисловців провели процедуру релокації підприємств на територію Західної України, як території, яка в теорії буде зазнавати менших втрат через обстріли ракетами дальньої дії по інфраструктурі, таким чином зменшуючи ризик втрати свого бізнесу в результаті військових дій. Політичні та стратегічні прорахунки російської федерації підводять нас до того, що військові дії закінчаться на користь України. Будь-яка війна завершується підписанням мирного договору. В таких умовах питання відбудови інфраструктури і відновлення економічної складової стає більш актуальним.

Після перемоги Україна зіткнеться із низкою проблем, які мають бути так чи інакше вирішені. Однією з проблем стане демографічна ситуація в середині країни. На даний момент ми маємо близько 8 мільйонів внутрішньо-переміщених осіб та близько 12 мільйонів зовнішньо-переміщених осіб. Водночас, близько 5 мільйонів зовнішніх переселенців уже повернулося додому в Україну [1]. Населення є основним джерелом робочої сили. Після закінчення війни ми будемо мати дефіцит кваліфікованої робочої сили пов'язаних з оновленою номенклатурою затребуваних професій, серед яких будуть переважати архітектори, будівельники та спеціалісти в ІТ сфері.

Втім, одночасно в країні буде прослідковуватись високий рівень безробіття, який навіть після закінчення бойових дій буде спадати досить повільно. В складних реаліях повоєнної відбудови, яка буде відзначатися високим коефіцієнтом невизначеності, підхід до відбудови Української економіки та інфраструктури повинен бути виваженим і ретельно спланованим.

Якщо брати до ваги перелік країн, які пережили військові дії на своїй території, та оцінити їхній досвід по виходу із періоду економічної та соціальної рецесії, можна виділити три узагальнені фактори, які сприяли відбудові цих країн:

- фінансова підтримка в умовах значних руйнувань;
- економічні реформи;
- відновлення роботи приватного бізнесу, який має працювати в конкурентних умовах [2].

Варто відзначити, що на думку автора перший фактор є визначальним і стимулює інші два. Міжнародна фінансова підтримка не буде мати того вирішального ефекту, якщо не будуть відбуватися економічні реформи всередині держави, а на бізнес буде відбуватися тиск зі сторони тієї ж держави. Як показує досвід, ліберальна економіка має більше тенденцій до свого росту, ніж економіка, яка контролюється державним впливом. Для коректного використання фінансів міжнародної допомоги варто використовувати державні програми по субсидюванню тих сфер, які зазнали значних руйнувань, щоб надати можливість підприємцям до швидкого відновлення своїх виробничих потужностей, або для побудови нових промислових зон. Використання грантового фінансування допоможе стимулювати державі ті виробничі сфери, які будуть являтися вирішальними у відновленні економіки.

Також як інструмент можна використати створення спеціальних економічних зон, які будуть вигідним капіталовкладенням для іноземних інвесторів. Подібні зони краще всього будуть

функціонувати саме на територіях, де відбувалися активні бойові дії, а саме на півдні та сході України. Важливим внеском для відбудови України буде являтися пільгове кредитування від держав-партнерів і міжнародних економічних організацій. За умови дефіциту бюджету це допоможе втримати важливі соціальні програми та виплати державним інституціям. Міжнародні партнери будуть впливати на відбудову України у два підходи – регіональний і параметричний. Регіональний буде стосуватися окремих областей чи населених пунктів, відповідальність за відбудову яких на себе візьмуть держави-партнери. Параметричний підхід буде стосуватися окремих секторів економіки, але більшу увагу буде приділено енергоефективності [3].

Важливим компонентом відбудови буде являтися відновлення промислової виробничої сфери, яка буде націлена на виготовлення високотехнологічної продукції, а не сировинної, таким чином збільшуючи додану вартість, що в умовах відбудови і розвитку буде являтися ключовим фактором. Також варто відвести провідну роль для відновлення житлового фонду та громадської інфраструктури. Процес відновлення промисловості, сприяння відновлення малого та середнього бізнесу, а також побудова нової житлової та громадської інфраструктури повинні проходити паралельно один з одним. Дана концепція буде сприяти економічному зростанню, підвищенню рівня життя, буде сприяти зменшенню рівня безробіття, позитивно впливаючи на зайнятість населення, а також допоможе Українській економіці як можна швидше повернутися на міжнародну економічну арену зі своєю власною продукцією.

Центр розвитку інновацій, Офіс з розвитку підприємництва та експорту, національний проект Дія.Бізнес спільно з Advanter Group за підтримки Європейського Союзу та в межах Ініціативи для відновлення економіки, розвитку підприємництва та експорту України дослідили думку обласних військових адміністрацій та територіальних громад щодо стану та потреб бізнесу. Серед можливостей розвитку місцевого бізнесу важливим є підтримка експортерів та секторальних/кластерних об'єднань.

Серед необхідних інструментів підтримки експортерів, найбільш актуальними з точки зору ОВА та громад є:

- допомога в пошуках партнерів (для 84% ОВА та 63% громад);
- необхідність відкриття нових ринків (для 68% ОВА та 43% громад);
- просування бренду Trade with Ukraine/Made in Ukraine (для 58% ОВА та 52% громад);
- страхування та кредитування експортної діяльності (для 58% ОВА, але не є пріоритетом для громад — 19%);
- організація та співфінансування участі у торгових місцях та виставках (для 58% ОВА, але не є пріоритетом для громад - 26%);
- консультації щодо виходу на зовнішні ринки (для 58% ОВА та 42% громад);
- інформація й дослідження про зовнішні ринки (для 47% ОВА та 37% громад).
- для громад одним із пріоритетів також є — спрощення та пришвидшення митних процедур для експортних операцій (55%) [4].

Проведення відбудови буде супроводжуватись лібералізацією економіки, яка буде стимулюватися зобов'язаннями перед Європейським Союзом, як кандидата у члени до ЄС. Це стимулюватиме бізнес до активного ведення торгівлі переважно із Єврозоною. Ще до війни ЄС був головним економічним партнером України в міжнародній торговельній діяльності. Після закінчення війни і виконання всіх пунктів до вступу, це економічне партнерство вийде на новий рівень завдяки принципу зони вільної торгівлі.

Як висновок, міжнародна економічна допомога стане важливим стимулом для повернення України в міжнародні економічні відносини у повному обсязі, допоможе у відновленні зруйнованої інфраструктури, а також виведе Україну на новий рівень міжнародної економічної діяльності.

Література:

1. Operational Data Portal / Ukraine Refugee Situation станом на 15.11.2022 р. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>
2. Дяченко С. Як нам відбудувати Україну. Успішні світові кейси повоєнного відновлення / Дяченко С., Булана О. / Ukrinform. URL: <https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/3493522-ak-nam-vidbuduvati-ukrainu-uspisni-svitovi-kejsi-povoennogo-vidnovlenna.html>
3. Войтюк Т. План відбудови України містить 24 томи. Що він передбачає / Войтюк Т. / Суспільне Новини. URL: <https://suspilne.media/amp/256982-plan-vidbudovi-ukraini-mistit-24-tomi-so-vin-peredbae/>
4. Центр розвитку інновацій. Відновлення економіки: стан і потреби бізнесу - оцінки ОВА та територіальних громад. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/15182>